एकाइ ७ · हाम्रो विगत: ऐतिहासिक स्रोत, शाक्य वंश र एकीकरण

उत्तरकुञ्जिका · शिक्षकका लागि

पूर्णाङ्क ३०

अङ्क विभाजनमा दिइएका बुँदाका आधारमा अङ्क दिनुहोस्। फरक शब्दमा लेखिएको भए पनि उही कुरा भनेको उत्तर सही मानिन्छ।

१ मुख्य शब्द

ज्ञान · ३

१. वंशावली
२. अभिलेख
३. असर्फी
४. ठ्यासफु
५. गणराज्य
६. सन्थागार

प्रत्येकको ०.५ अङ्क।

२ चित्रको नामाङ्कन

बोध · ३

१. १८०१ नुवाकोट विजय
२. १८१४ कीर्तिपुरमा पहिलो हार
३. १८१९ मकवानपुर विजय
४. १८२२ कीर्तिपुर विजय
५. १८२४ सिन्धुलीगढीमा किनलक पराजित
६. १८२६ भक्तपुर विजय

प्रत्येकको ०.५ अङ्क।

३ ठिक कि बेठिक?

ज्ञान · २

i. ✓ **ठिक**
ii. ✗ **बेठिक:** नन्द र सुन्दरीनन्दा प्रजापति गौतमीका सन्तान हुन्; मायादेवीका सन्तान सिद्धार्थ मात्र थिए।
iii. ✗ **बेठिक:** छ प्रधानले आत्मसमर्पण गरेकाले ललितपुर युद्धविनै गोरखाको अधीनमा आयो।
iv. ✓ **ठिक**

प्रत्येकको ०.५ अङ्क।

४ अति छोटो उत्तर

क. **अङ्क विभाजन** — ज्ञान · १

✓ तीन किसिम: लिखित, मौखिक, र कलाकृति तथा ठोस वस्तु भनी लेखेमा।

ख. **अङ्क विभाजन** — प्रयोग · १

✓ मौखिक स्रोत भनी लेखेमा।

ग. **अङ्क विभाजन** — ज्ञान · १

✓ अमेरिकाको (डल्लास कला सङ्ग्रहालयमा) भनी लेखेमा।

घ. **अङ्क विभाजन** — ज्ञान · १

✓ दीघनिकाय (को अम्बट्ठ सुत्त र त्यसका टीका) भनी लेखेमा।

ङ. **अङ्क विभाजन** — ज्ञान · १

✓ कोशलका राजा विडूडभको भनी लेखेमा।

च. **अङ्क विभाजन** — ज्ञान · १

✓ प्रजापति गौतमी भनी लेखेमा।

छ. **अङ्क विभाजन** — ज्ञान · १

✓ २० वर्षको उमेरमा वि.सं. १७९९ मा भनी लेखेमा।

Science Playground, काठुन्जे, भक्तपुर
विद्यार्थीसहित भ्रमणको समय लिन: https://science-playground.com/booking

ज. **अङ्क विभाजन** **ज्ञान · १**

✓ काजी कालु पाँडे भनी लेखेमा।

५ छोटो उत्तर

क. **अङ्क विभाजन** **बोध · २**

✓ कपिलमुनिको सल्लाह र सहयोगमा बस्ती बसेकाले कपिलवस्तु भनियो भनी लेखेमा।

✓ शाक (साल) को वनमा बसेकाले, वा राजा ओक्काकले "सक्य" (सक्षम) भनेकाले शाक्य नाम आयो भनी लेखेमा।

ख. **अङ्क विभाजन** **बोध · २**

✓ मुद्रामा लेखिएको नामबाट शासकको नाम र समय थाहा हुन्छ भनी लेखेमा।

✓ देवीदेवताका नाम र शुभ चिह्नबाट शासक र जनताको आस्था, वा धातु र तौलबाट त्यस बेलाको आर्थिक अवस्था र व्यापार थाहा हुन्छ भनी लेखेमा।

ग. **अङ्क विभाजन** **बोध · २**

✓ मकवानपुरबाट तराई र भारततर्फको बाटो जान्थ्यो, यो नलिई उपत्यकाको नाकाबन्दी पूरा हुँदैनथ्यो भनी लेखेमा।

✓ दिग्बन्धन सेन विरोधी थिए र बाहिरी सहयोग वा सेना यही बाटो आउन सक्थ्यो, वा यहाँबाट करिब ७०० बन्दुक र युद्धसामग्री पाइयो भन्ने जस्तो अर्को कारण लेखेमा।

घ. **अङ्क विभाजन** **प्रयोग · २**

✓ शिलालेखको फोटो र विवरण राखेर वडा कार्यालय वा पुरातत्त्व विभागलाई खबर गर्ने भन्ने जस्तो एउटा काम लेखेमा।

✓ सम्पदामा लेख्ने, कोट्याउने वा फोहोर गर्ने काम आफू नगर्ने र अरूलाई रोक्ने, वा सचेतना फैलाउने भन्ने जस्तो अर्को काम लेखेमा।

६ लामो उत्तर

अङ्क विभाजन **प्रयोग · ४**

✓ उपत्यकाका वरिपरिका नुवाकोट, मकवानपुर, सिन्धुली, साँगा, नाला, बनेपा, फर्पिङ जस्ता ठाउँ कब्जा गरी चारैतिरबाट घेरे भनी लेखेमा।

✓ उपत्यका र कीर्तिपुरमा अन्न, नुन, कपास र पानी आउने बाटो रोकेर नाकाबन्दी गरे भनी लेखेमा।

✓ मल्ल राज्यबिचको झगडा, वा भक्तपुरका राजकुमार र पाटनका छ प्रधानको असन्तुष्टिको फाइदा उठाए भनी लेखेमा।

✓ इन्द्रजात्राको बेला कान्तिपुरमा आक्रमण गर्ने जस्तो ठिक समयको छनोट, ललितपुरमा दूत पठाएर गरिएको कूटनीति, वा बनारसबाट हतियार ल्याउने तयारीमध्ये कुनै एक लेखेमा।

७ सोच्नुहोस्

उत्तर **उच्च दक्षता · २**

एउटै पक्षको स्रोतले आफ्नो पक्षको जित र बहादुरी बढाएर र अर्को पक्षको पीडा वा आफ्ना कमजोरी लुकाएर लेख्न सक्छ। त्यसैले विजेता र पराजित दुवै पक्षका र लिखित, मौखिक र ठोस वस्तु जस्ता धेरै किसिमका स्रोत दाँजेर हेर्दा मात्र के साँच्चै भएको थियो भन्ने कुरा नजिकबाट थाहा हुन्छ।

अङ्क विभाजन

✓ एउटै पक्षको स्रोतले आफ्नो पक्ष बढाइचढाइ र अर्को पक्षको कुरा वा पीडा लुकाएर लेख्न सक्छ भनी लेखेमा।

✓ दुवै पक्ष र धेरै किसिमका स्रोत दाँजेर जाँच्दा मात्र सत्य नजिक पुगिन्छ भनी लेखेमा।

Science Playground, कादुन्जे, भक्तपुर
विद्यार्थीसहित भ्रमणको समय लिन: https://science-playground.com/booking

८ क्रियाकलाप: हाम्रो समुदायका ऐतिहासिक स्रोत

(अङ्क नदिइने)

विद्यार्थीले पाउनुपर्ने नतिजा

विद्यार्थीको आफ्नै ठाउँका स्रोत आउँछन्, जस्तै मन्दिर र त्यसको शिलालेख (लिखित र ठोस वस्तु: बनेको मिति र बनाउने व्यक्ति), घरमा राखिएका पुराना लालमोहर वा तमसुक (लिखित: जग्गा र कारोबार), बुढापाकाले गाउने लोकगीत वा भनाइ (मौखिक: गाउँका घटना र चलन), पुराना सिक्का, भाँडा वा हतियार (ठोस वस्तु: त्यस बेलाको जीवन)। स्रोतको किसिम र त्यसले दिने जानकारी मिलेमा उत्तर सही हुन्छ।

तहअनुसार अङ्क	ज्ञान	बोध	प्रयोग	उच्च दक्षता	**जम्मा**
अङ्क	१२	९	७	२	**३०**

Science Playground, कादुन्जे, भक्तपुर
विद्यार्थीसहित भ्रमणको समय लिन: https://science-playground.com/booking

एकाइ ७ · हाम्रो विगत: नेपाल अङ्ग्रेज युद्ध र राणा शासन

उत्तरकुञ्जिका · शिक्षकका लागि

पूर्णाङ्क ३०

अङ्क विभाजनमा दिइएका बुँदाका आधारमा अङ्क दिनुहोस्। फरक शब्दमा लेखिएको भए पनि उही कुरा भनेको उत्तर सही मानिन्छ।

१ मुख्य शब्द

ज्ञान · ३

१. नयाँ मुलुक
२. रेजिडेन्ट
३. कोत
४. रोलक्रम
५. पजनी
६. मुलुकी ऐन

प्रत्येकको ०.५ अङ्क।

२ चित्रको नामाङ्कन

बोध · ३

१. मलाउँ, देउथल
२. जैथक
३. नालापानी
४. जितगढी (बुटवल)
५. पर्सा
६. मकवानपुर

प्रत्येकको ०.५ अङ्क।

३ ठिक कि बेठिक?

ज्ञान · २

i. ✓ **ठिक**
ii. ✗ **बेठिक:** नेपालले महाकालीपश्चिम र मेचीपूर्वका भूभाग र धेरैजसो तराई गरी करिब एकतिहाइ भूभाग गुमायो; सतलजदेखि टिस्टासम्म त युद्धअघिको पूरा नेपाल हो।
iii. ✗ **बेठिक:** जैथकको रक्षा बडाकाजी अमरसिंह थापाका छोरा रणजोरसिंह थापाले गरेका थिए।
iv. ✓ **ठिक**

प्रत्येकको ०.५ अङ्क।

४ अति छोटो उत्तर

क. **अङ्क विभाजन** — ज्ञान · १

✓ लर्ड हेस्टिङ्सले (सन् १८१४ नोभेम्बर १ मा) भनी लेखेमा।

ख. **अङ्क विभाजन** — ज्ञान · १

✓ वि.सं. १८७२ फागुन २२ (सन् १८१६ मार्च ४) मा मकवानपुरमा भनी लेखेमा।

ग. **अङ्क विभाजन** — ज्ञान · १

✓ बडाकाजी अमरसिंह थापालाई भनी लेखेमा।

घ. **अङ्क विभाजन** — बोध · १

✓ शत्रुले पनि ७० वर्ष नाघेर मोर्चाको अगाडि लडेका भक्ति थापाको वीरतालाई सम्मान गरे भनी लेखेमा।

ङ. **अङ्क विभाजन** — ज्ञान · १

✓ प्रधानमन्त्री र प्रधानसेनापति भनी लेखेमा।

च. **अङ्क विभाजन** — ज्ञान · १

✓ कास्की र लमजुङका श्री ३ महाराजको पद भनी लेखेमा।

Science Playground, कादुन्जे, भक्तपुर
विद्यार्थीसहित भ्रमणको समय लिन: https://science-playground.com/booking

छ. **अङ्क विभाजन** **प्रयोग · १**

✓ २००७ − १९०३ = १०४ वर्ष भनी लेखेमा।

ज. **अङ्क विभाजन** **ज्ञान · १**

✓ थापाथली दरबारमा वि.सं. १९१० मा खोलिएको दरबार स्कुल भनी लेखेमा।

५ छोटो उत्तर

क. **अङ्क विभाजन** **बोध · २**

✓ पाल्पा गाभिएपछि बुटवल र स्युराज कसको हो भन्ने विवाद भयो र कम्पनीले ती ठाउँमा चौकी राख्यो; नेपालले सन् १८१४ मेमा चौकीमा आक्रमण गऱ्यो भनी लेखेमा।

✓ अरू कारण धेरै वर्षदेखिका थिए, तर यही विवादपछि लर्ड हेस्टिङ्सले युद्ध घोषणा गरेकाले यसले युद्ध तुरुन्त सुरु गरायो भनी लेखेमा।

ख. **अङ्क विभाजन** **बोध · २**

✓ करिब ६०० जना सैनिक, महिला र केटाकेटी लिएर खलङ्गा किल्ला जोगाए, आत्मसमर्पणको चिठी च्यातिदिए, वा पहिलो दिनको आक्रमणमै जनरल जिलेस्पी मारिए भनी लेखेमा।

✓ पानीको मूल काटिँदा पनि आत्मसमर्पण नगरी करिब ७० जना साथी लिएर घेरा तोडेर निस्किए, र अङ्ग्रेजले नै उनको सम्मानमा स्मारक बनाए भनी लेखेमा।

ग. **अङ्क विभाजन** **बोध · २**

✓ तीनधारा संस्कृत पाठशालाका विद्यार्थीले संस्कृतसँगै अङ्ग्रेजी, विज्ञान र इतिहास जस्ता आधुनिक विषय पढाउनुपर्ने र पढाइ र छात्रावास सुधार्नुपर्ने माग राखे भनी लेखेमा।

✓ सरकारले धेरै विद्यार्थीलाई देश निकाला गऱ्यो, तर आन्दोलनले शिक्षा सुधार र राणाविरोधी चेतना फैलायो भनी लेखेमा।

घ. **अङ्क विभाजन** **प्रयोग · २**

✓ दास प्रथाको अन्त्यले मुक्त भएका मानिसलाई आफ्नै लागि काम गरेर कमाउने अवसर दियो, त्यसैले सामाजिक सुधारले आर्थिक उपलब्धि बढायो भनी लेखेमा।

✓ आम्दानी बढेपछि विद्यालय र अस्पतालमा लगानी हुन्छ र शिक्षित, स्वस्थ मानिस बढी उत्पादनशील हुन्छन्; यसरी दुवै उपलब्धि एकअर्काका परिपूरक हुन् भनी लेखेमा।

६ लामो उत्तर

अङ्क विभाजन **प्रयोग · ४**

✓ रोलक्रमका कारण राणा परिवारभित्रै झगडा, हत्या र देश निकाला भए, वा ए, बी र सी वर्गमा छुट्याउँदा परिवारभित्रै विरोधी जन्मिए भनी लेखेमा।

✓ लखन थापाको विद्रोहदेखि पुस्तकालय पर्व, प्रजा परिषद्, विराटनगरको मजदुर आन्दोलन र जयतु संस्कृतम्सम्मका आन्दोलनले जनचेतना फैलाए भनी लेखेमा।

✓ भारतमा पढेका युवा, भारतको स्वतन्त्रता आन्दोलन र दोस्रो विश्वयुद्धपछिको परिवर्तनले प्रजातन्त्रको चाहना बढायो भनी लेखेमा।

✓ वि.सं. २००७ कात्तिक २१ मा राजा त्रिभुवनले दरबार छाडेपछि मुक्तिसेनाको सशस्त्र क्रान्ति भयो र वि.सं. २००७ फागुन ७ मा राणा शासन अन्त्य भयो भनी लेखेमा।

Science Playground, काटुन्जे, भक्तपुर
विद्यार्थीसहित भ्रमणको समय लिन: https://science-playground.com/booking

७ सोच्नुहोस्

उत्तर **उच्च दक्षता · २**

पढेका जनताले आफ्ना अधिकार बुझ्छन् र एउटै परिवारको निरङ्कुश शासनको विरोध गर्छन् भन्ने डरले राणाहरूले शिक्षालाई सहर र शासक वर्गमा सीमित राखे। जयतु संस्कृतम् जस्ता आन्दोलन पढेका विद्यार्थीबाटै सुरु भए, जसले यो डर देखाउँछ। आजको सरकारले शिक्षा सबै गाउँ र सबै वर्गसम्म पुऱ्याउनुपर्छ, किनकि शिक्षित नागरिकले नै लोकतन्त्र र विकासलाई बलियो बनाउँछन्।

अङ्क विभाजन

- ✓ पढेका जनताले अधिकार बुझेर शासनको विरोध गर्छन् भन्ने डरले भनी लेखेमा।
- ✓ शिक्षा सबै ठाउँ र सबै वर्गसम्म पुऱ्याउनुपर्छ, किनकि शिक्षित नागरिकले लोकतन्त्र र विकास बलियो बनाउँछन् भन्ने जस्तो उचित पाठ लेखेमा।

८ क्रियाकलाप: राणाकालका सुधार

(अङ्क नदिइने)

विद्यार्थीले पाउनुपर्ने नतिजा

वीरशमशेर: वीर अस्पताल (१९४७), वीर पुस्तकालय र वीर धारा। देवशमशेर: सयभन्दा बढी भाषा पाठशाला र गोरखापत्र (१९५८)। चन्द्रशमशेर: त्रिचन्द्र कलेज (१९७५), सती प्रथामा पूर्ण प्रतिबन्ध (१९७७), दास प्रथाको अन्त्य (१९८१), चन्द्र नहर (१९८०–१९८४)। जुद्धशमशेर: उद्योग परिषद्, विराटनगर जुट मिल (१९९३), नेपाल बैङ्क लिमिटेड (१९९४ कात्तिक ३०), पहिलो कागजी नोट (२००२ असोज १)।

तहअनुसार अङ्क	ज्ञान	बोध	प्रयोग	उच्च दक्षता	जम्मा
अङ्क	११	१०	७	२	३०

Science Playground, कादुन्जे, भक्तपुर
विद्यार्थीसहित भ्रमणको समय लिन: https://science-playground.com/booking